

ครูกับปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม

Teacher and Essentialism in Philosophy of Education

เสฐียร ทังทองมะดัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Sathien Thangthongmadan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratsima Campus

สาธิตย์ สีนาค

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Sanit Sinak

Faculty of Humanities, Mahamakut Buddhist University

sanitsinak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาครูกับปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องปรัชญาการศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาครูกับปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม จากการศึกษาพบว่า ปรัชญาการศึกษา คือการนำเอาแนวคิดจากปรัชญาแม่บท มาใช้เป็นแนวทางกำหนดทิศทางและจัดการศึกษาโดยบุคคลและโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาบุคคลตามความสามารถ ดังนั้นจึงมีกรอบในการจัดการศึกษาว่า จะจัดการศึกษาอย่างไร เพื่อใครเป็นสำคัญ โดยมีพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ที่แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ หน้าที่ของครูมีความสัมพันธ์กับปรัชญาการศึกษาในประเด็นที่จะนำแนวคิดมาใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอน ปรัชญาสารัตถนิยม เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษา คือ การอนุรักษ์ ถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีการจัดเอาไว้แล้วอย่างดี

คำสำคัญ : ครู, ปรัชญาการศึกษา, สารัตถนิยม

Abstract

This Article is to study The teacher and Philosophy of Education “Essentialism”. There are two purposes : 1) to study the concepts of educational philosophy and 2) to study teachers and the philosophy of Education “Essentialism”t is found that

educational philosophy is to take the concept from the master philosophy to be used as a guideline for direction and education management by the people and schools involved To develop people according to their abilities, therefore, there is a framework for educational management that how to manage education for who is important based on different beliefs about human beings both in human nature and human behavior. The role of the teacher is related to the educational philosophy in the issue of applying concepts as a guideline for teaching and learning. The philosophy of essentialism believes that education is the preservation and transfer of knowledge and good culture of society from one generation to another. The important role of teacher is to transfer of knowledge which is a well-organized course.

Keywords : Teacher, Philosophy of Education, Essentialism

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงการศึกษ องค์กรประกอบสำคัญของการศึกษาก็คือผู้สอนวิชาความรู้ ซึ่งเรียกว่า ครู บ้าง อาจารย์บ้าง ผู้สอนวิชาความรู้เป็นผู้มีความสำคัญในกระบวนการศึกษา เป็นผู้ให้ความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน การถ่ายทอดความรู้ของครูมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา วิธีการที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้จึงมีหลากหลายวิธี ตามกรอบของการนิยามความหมายของการศึกษาที่มองว่า การศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงาม การศึกษาคือการดั่งศักยภาพที่มีอยู่ของผู้เรียนให้ออกมาให้เต็มที่ หรือว่า การศึกษาคือปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ความหมายของการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษา ที่มีจุดเน้นว่าการจัดการเรียนการสอนจะยึดเอาอะไรเป็นศูนย์กลาง ไม่ว่าจะเป็นผู้สอน ผู้เรียน หรือสื่อการเรียนการสอน การให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า “ศูนย์กลาง” ของการเรียนการสอน จึงสะท้อนออกมาในรูปของแนวคิดของปรัชญาการศึกษา ในบทความนี้ จะกล่าวถึงปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอน

ปรัชญาการศึกษา

ความหมายของปรัชญาการศึกษา

แนวทางในการศึกษา และทำความเข้าใจเรื่องปรัชญาการศึกษานั้น อาจจะแบ่งคร่าว ๆ ได้เป็น 3 แนวทางใหญ่ ๆ คือ แนวทางแรกศึกษาในเชิงทฤษฎี โดยพิจารณาว่าทฤษฎีทางการศึกษาใหญ่ ๆ มีอะไร เป็นอย่างไร แนวทางที่สอง ศึกษาเป็นหัวข้อเป็นเรื่อง เช่น จริยศึกษา เพศศึกษา เป็นต้น และแนวทางที่สามเป็นการศึกษาในเชิงทัศน์ะ แนวคิด ของบุคคลสำคัญทางการศึกษา (ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์,

2523 : คำนำ) นักวิชาการการศึกษาได้นิยามความหมายของปรัชญาการศึกษาไว้ จะนำมาพอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

รองศาสตราจารย์ วิไลวรรณ ตั้งจิตสมคิด ให้ความหมายว่า “ปรัชญาการศึกษา เป็นการเอาปรัชญามาประยุกต์ใช้กับการศึกษานั้นเอง ประโยชน์จากเนื้อหาและวิธีการของปรัชญาช่วยให้นักการศึกษาสามารถกำหนดภาพของการศึกษา แล้ววิพากษ์วิเคราะห์สภาพธรรมนั้น จนมองเห็นขั้นตอนในการจัดการศึกษาอย่างมีระบบและสมเหตุสมผล...”

“ปรัชญาการศึกษา ย่อมหมายถึงแนวความคิดทางปรัชญาที่มีอยู่ในปรัชญาแม่บท แล้วถูกนำมาเรียบเรียง ร้อยกรองใหม่จนเป็นระบบสำหรับประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา” (วิไลวรรณ ตั้งจิตสมคิด, 2539 : 95)

“ปรัชญาการศึกษา หมายถึง เมื่อเราพยายามที่จะพิจารณาดูการศึกษาโดยตลอด แล้วพยายามที่จะให้ได้ความคิดที่ล่งรอยเกี่ยวกับการศึกษาทั้งหมดนั้นให้สมเหตุสมผล และใช้ให้ได้ผลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นั่นแหละคือปรัชญาการศึกษา” (ส. ศิวรักษ์, 2545 : 3)

“ปรัชญาการศึกษา หมายถึงแนวคิด ความเชื่อ ทศนคติและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยระบบโรงเรียนซึ่งโรงเรียนและบุคคลมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาบุคคลตามความมุ่งหมายที่ต้องการ” (อบรม ลินภิบาล, ชาญชัย ศรีไสยเพชร, 2522 : 5)

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาการศึกษา คือการนำเอาแนวคิดจากปรัชญาแม่บท มาใช้เป็นแนวทางกำหนดทิศทางและจัดการศึกษาโดยบุคคลและโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาบุคคลตามความสามารถ ดังนั้น จึงมีกรอบในการจัดการศึกษาว่า จะจัดการศึกษาอย่างไร เพื่อใครเป็นสำคัญ โดยมีพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ที่แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์

ลักษณะของปรัชญาการศึกษา

เมื่อกล่าวถึงลักษณะของปรัชญาการศึกษาแล้ว จะเห็นได้ว่า การศึกษาเป็นเรื่องของการพัฒนาคนทั้งในด้านความรู้ทักษะและเจตคติเพื่อให้เขาประสบความสำเร็จในการครองชีวิตและเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมทำให้เกิดทัศนคติทางการศึกษาโดยมองทะลุปรัชญาออกมาเกิดเป็นปรัชญาประยุกต์ขึ้นมาอีกสาขาหนึ่งก็คือปรัชญาการศึกษา educational philosophy มีลักษณะเด่นเด่นอยู่ 4 ประการคือ (เจริญ ไวรวิจกุล, 2531 : 98-104)

1) ประยุกต์ปรัชญาแม่บท

ปรัชญาแม่บททั้งการศึกษาแทบทุกสำนักจะมองกระบวนการการกำหนดหรือจัดการการศึกษาภายใต้การกำกับของปรัชญาหลัก อาทิ มีการสร้างปรัชญาทางการศึกษาขึ้นโดยอิงทัศนะของอภิปรัชญาญาณวิทยา คุณวิทยา และตรรกวิทยา ภายหลังหลักการดังกล่าวข้างต้นนักปรัชญาการศึกษากลุ่มนี้จะเสนอแนวคิดหรือทฤษฎีทางการศึกษาเป็น

อภิปรายกับการศึกษา

ปัญหาที่มากับอภิปรายอาจจะดูเป็นนามธรรมและเหลือวิสัยที่จะจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้อง แต่ละลัทธิปรัชญาการศึกษาที่ฉลาดพอที่จะแบ่งความคิดความเชื่อออกเป็นชั้น ๆ ตามระดับความยากง่ายในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องหรือเคลื่อนหมุนกับความคิดความเชื่อเชิงอภิปรัชญาระดับที่มีความซับซ้อนสูง เช่นกับปัญหาเชิงอภิปรัชญาว่าชีวิตมีผลในการสืบทอดหรือไม่ นั้น อภิปรายการศึกษาก็จะให้ความสนใจในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อชี้แนะ นำไปสู่การคิดหาเหตุผลเรื่องนี้ อาจนำหลักการทางเผ่าพงษ์วิทยา มาเสริมก็ได้ หลักการหรือความเชื่อทางศาสนาทุกศาสนาต่างยืนยันการสืบทอดของชีวิตว่า เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง การยืนยันนั้นไม่ได้ใช้เครื่องมือเชิงรูปธรรมให้การสนับสนุนหรือพิสูจน์และใช้หลักการว่าด้วยความคิดอย่างมีเหตุผลเป็นเครื่องวิเคราะห์ พระพุทธศาสนาเชื่อว่าการสั่งสมความดีกว่าเจ้าตัวจะได้เข้าถึงชาติภูมิอันประเสริฐนั้น ต้องใช้เวลาหลายชาติหลายกำเนิด พระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักฐานสำคัญที่ยืนยันความนิรันดรของจิตตามความเชื่อของปรัชญาเมธีสาขาอภิปรัชญา หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องนี้ที่จะต้องศึกษาอย่างจริงจังคือพระพุทธศาสนามีหลักหรือแนวปฏิบัติอย่างไรที่จะทำให้การสืบทอดชีวิตไม่รู้ก็ร้อยชาตินั้น เป็นกระสวนเดียวไม่สับสนเหมือนการสืบสกุลของเผ่าพันธุ์มนุษย์จนทำให้จิตดวงนั้นดวงเดียวเป็นผู้ก่อการสืบทอด ศาสนาคริสต์ก็ประกาศหลักการเดียวกันนี้ โดยถือว่าวิญญาณหรือจิตมนุษย์มีความผูกพันกับพระเจ้า ถนอมของวิญญาณจะท่องเที่ยวอยู่ระหว่างมนุษย์โลกกับสวรรค์เอเดน แต่ละการที่กล่าวถึงทั้งสองนี้เป็นความคิดความเชื่อที่ยากแก่การทำความเข้าใจและนักอภิปรัชญาการศึกษาก็ไม่ได้จุ่มมถึงกับมองไม่เห็นแนวทางการจัดการศึกษา จะเห็นว่าการตอกย้ำให้เกิดความภาคภูมิใจในเผ่าพันธุ์การสร้างเสริมความเชื่อกับการทำดี การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ความสำนึกเชิงกตัญญูกตเวที การทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษผู้หาชีวิตไม่ได้แล้ว เหล่านี้เกิดจากการอบรมให้เห็นคุณค่าของความคิดความเชื่อที่เรียกว่าอภิปรัชญานั้นเอง

อาจมีครูบางคนสำคัญว่า กายกับจิตเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้หรือเป็นสิ่งเดียวกัน บางคนลงความเห็นว่าที่เด็กคือชุกชุนเพราะความอยู่ไม่เป็นสุขของอวัยวะต่าง ๆ จึงลงโทษเอาที่อวัยวะส่วนนั้น เช่น การลงโทษเขี่ยนตี ครูที่เป็นนักวัตถุนิยมหรือรูปธรรมนิยมอาจยุติว่า การลงโทษทางกายอาจสร้างความเข็ดหลาบอันเป็นผลสำนึกทางจิตได้ ผลของความเข้าใจของครูดังกล่าวเสริมด้วยผลการศึกษาค้นคว้าทางจิตวิทยาการเรียนรู้ ที่กล่าวถึงพัฒนาการทางสำนึกเชิงจริยธรรมของเด็กว่า เด็กอายุระหว่าง 6 ขวบลงมา จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเพื่อหลบหลีกการลงโทษ ผู้มีอายุระหว่าง 7-10 ขวบ มักแสดงพฤติกรรมการแสวงหารางวัลนั้นถือเป็นพัฒนาการขั้นที่สอง เป็นต้น ทำให้คนเหล่านั้นนำระบบการปกครองและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างภาวะเก็บบทให้กับผู้เรียน มีพฤติกรรมอำพรางที่แสดงออกที่แสดงโดยเด็กในวัยดังกล่าวอย่างไม่น่าเชื่อ ในภาพรวมทั่วไปจึงปรากฏว่า เด็กปฐมวัยดูเป็นคนอ่านนอนสอนง่าย เคารพครูและบิดามารดา แต่เราก็พูดไม่ได้เต็มปากกว่าเพราะการเรียนการสอนระดับประถม เรากระทำกันอย่างเข้มงวดหรือกระทำกันอย่างได้ผล จริง ๆ แล้วพฤติกรรมไม่พึง

ประสงค์ที่เข้าใจว่าได้รับการแก้ไขให้หมดไปแล้วจากจิตใจเด็กขนาดเรียนอยู่ระดับประถมศึกษาชั้นนั้น จะเป็นการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอยู่ เพราะตัวการให้เด็กแสดงพฤติกรรมดังกล่าวเป็นเพียงหลบซ่อน อยู่ในส่วนลึกของจิตใจเด็ก เด็กไม่กล้าแสดงออกด้วยความกลัวถูกลงโทษ หรือไม่ได้รับความรักจากครู และเพื่อนเท่านั้นเอง ว่าตามหลักจิตวิทยา เมื่อเด็กเข้าสู่วัยที่ตนเริ่มมีอิสระและวุฒิภาวะสูงขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้น กัดไว้จะเริ่มปรากฏให้เห็น พัฒนาการทางจริยธรรมของเยาวชนไทยจึงมักเดินสวนทางกับที่ควรจะเป็น ตามที่เราต้องการเสมอมา เด็กจะดูน่ารัก การกระทำหรือแม้แต่การแต่งตัวดูเป็นระเบียบ การพูดจา ก็ไพเราะ แต่พอเจริญวัยขึ้นมา มักกลายเป็นคนก้าวร้าวหยาบคายกระด้างกระเดื่อง ส่วนใหญ่มักหลงความ เห็นว่า เนื่องมาจากอิทธิพลของสังคมสอนให้เขาเป็นเช่นนั้น แต่ถ้าเราจะปฏิเสธสิ่งกีดเก็บหรือตัวกลาง ที่ซุกซ่อนอยู่ในใจเขา ความเห็นดังกล่าวก็คงไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

มีคำกล่าวหรือบทสวดในพระพุทธศาสนาเมื่อพัฒนามถึงพระธรรมคุณว่า ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูติ หมายความว่าพระธรรมคำสอนนั้นเป็นเรื่องส่วนตัวผู้ปฏิบัติ ใครปฏิบัติผู้นั้นย่อมรู้ย่อมเห็นเอง อภิปรายกันเช่นกันการรับรู้หรือสัมผัสเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ครูเป็นเพียงผู้ชี้บอกวิธีที่จะให้เกิดการเรียนรู้เท่านั้นเหมือนเกลือที่มีคุณสมบัติเค็ม เราไม่อาจบอกได้ว่ารสเค็มของเกลือเป็นอย่างไรแต่จะทำให้ เขียนคำบรรยายความเค็มก็เขียนได้เพียงหนึ่งวรรคคือบอกว่า รสเค็มก็คือรสชนิดหนึ่งเท่านั้นเอง ส่วนผู้ใดอยากทราบว่ารสเค็มหรือความเค็มเป็นอย่างไรไม่มีใครให้บรรยายได้มากกว่านี้ แต่มีครูที่พร้อมจะแนะนำให้เราไปหาแหล่งความรู้โดยตรงได้คือเมื่อต้องการทราบว่ารสเค็มเป็นอย่างไร ก็เอามือแตะเกลือขึ้นชิมดู แล้วบุคคลนั้นก็จะมีคำถามเรื่องรสเค็มไปถามคนอื่นอีก

ญาณวิทยากับการศึกษา

วัตถุประสงค์สำคัญของการจัดการศึกษาคือการค้นพบและถ่ายทอดออกมาเป็นหน่วยความรู้ แต่กิจกรรมที่เราเรียกว่าการศึกษานั้นไม่ใช่จะมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อให้ความรู้เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้เป็นครู ครูจะต้องแยกให้ออกว่าจะต้องแยกออกให้ได้ว่าหน่วยการเรียนรู้ใดเป็นหน่วย ความรู้ หน่วยทักษะและหน่วยเจตคติ ความล้มเหลวที่เราได้พบนับแต่ในการศึกษาระยะแรก ๆ มา จนถึงปัจจุบัน สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องมาจากการตัดสินใจเบื้องต้นของครูในเรื่องนี้ทั้งนั้น กล่าวคือครูไม่พยายามแยกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ออกให้ชัดเจน พร้อมกันนั้นก็ไม่ได้กำหนด กิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องหรือเป็นไปเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะดังกล่าว แต่หันมาจัดกิจกรรมการ เรียนโดยเน้นที่ความรู้เป็นสำคัญ

ครูอาจช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างทักษะกับสาระดี ระหว่าง ความเชื่อกับความรู้ ความเข้าใจว่าความเชื่อคือความรู้ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่เชื่อว่าจะจริงจะเป็นจริงก็ อาจจะเป็นจริงตามความเชื่อหรือไม่อยู่ที่การพิสูจน์จนเป็นที่พอใจ

คุณวิทย์กับการศึกษา

ไม่ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นหน่วยความรู้หรือญาณวิทยาจะส่งความสำคัญเพียงใด ความจำเป็นที่ต้องสร้างสรรค์สังคมให้มีรากฐานมั่นคงตลอดจนการนำเสนอทฤษฎีหลักการและแนวปฏิบัติเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมและมโนธรรมก็ยังคงความเป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทของครูที่มีความหมายยิ่งกว่าการสอนความรู้มีอยู่นั้นคือ ความเป็นคนที่แท้จริง ไม่ได้อยู่ที่ความเป็นคนมีความรู้ แต่เพราะสังคมที่กักเอาว่าคนจะดีได้เพราะมีความรู้หรือความรู้สอนคนได้ นั่นคือ สังคมมองเป้าหมายรองเป็นเป้าหมายหลัก เห็นเป้าหมายหลักเป็นเป้าหมายรอง จนมีคำพังเพยให้ได้ยินได้ฟังว่า “ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” ภารกิจหลักของครูหรือสถาบันการศึกษาคือการสอดสร้ารงค่านิยมทางศีลธรรมและวัฒนธรรมเพื่อให้โลกนี้เป็นที่น่าภิรมย์มากกว่าจะมาสอนสาระความรู้ที่ไม่มีประโยชน์ในการสร้างสรรค์สันติสุขแก่มวลมนุษย

ตรรกวิทยากับการศึกษา

ตรรกวิทยาสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอนโดยตรง เพราะการสอนคือกิจกรรมที่ผู้เป็นเจ้าของคือครูต้องดำเนินการโดยสารขั้นตอนทั้ง 3 ขั้น คือ

ขั้นที่หนึ่ง พัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ในวิชาที่สอน

ขั้นที่สอง พัฒนาระบบการถ่ายทอดความรู้นั้นให้เกิดมีขึ้นในตน

ขั้นที่สาม พัฒนาทักษะทางภาษาและการใช้สื่อ

การพัฒนาครั้งที่สองและสาม เป็นการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้เป็นพาหนะนำความรู้ไปสู่ผู้เรียนซึ่งเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาโดยตรง การสอนสาระและให้ผู้บริหารได้แก้ปัญหา ทำให้เขาเป็นคนมีเหตุผล แต่เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลที่ถูกต้องครูจำเป็นต้องรู้ว่า จะใช้ขั้นตอนทางจิตวิทยาอย่างไรและเพราะเหตุใด จึงจะสร้างการเรียนรู้แล้วเปลี่ยนแปลงแก่ผู้อื่นได้

2) ปรัชญาการศึกษาเกิดมาจากแนวคิดของนักปรัชญาแต่ละคน

ท่านที่ศึกษามาทางอักษรศาสตร์รู้ว่าขณะศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ อยู่เพื่อให้เข้าถึงรสของวรรณกรรมนั้น ๆ ได้อย่างดีมีค่าจำต้องรู้ภูมิหลังของผู้ประพันธ์ มีบ่อยครั้งที่สังเกตเห็นการแสดงออกหรือพยายามกลบเกลื่อนปมด้อยตัวเองของผู้ประพันธ์ในวรรณกรรมที่ตนเป็นผู้ประพันธ์ โลกได้ให้กำเนิดปรัชญาเมธีมาเป็นจำนวนมาก บุคคลเหล่านี้มีหรือเสนอทัศนะทางการศึกษาไม่เหมือนกัน การศึกษาปรัชญา ความเป็นมาของปรัชญาเมธีแต่ละสำนัก ภูมิหลังของนักปรัชญาจะทำให้เข้าใจและมองเห็นทัศนะทางปรัชญาสาขานั้นได้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น เมื่อถึงคราวที่จะต้องกำหนดหรือสร้างปรัชญาให้แก่ชาติหรือสังคมก็จะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะในทางปฏิบัติแล้วไม่ว่าชาติหรือสังคมใดกำหนดปรัชญาการศึกษาของตนขึ้นมาโดยยึดปรัชญาเพียงสาขาใดสาขาหนึ่ง

3) ปรัชญาการศึกษาที่เน้นกิจกรรมเพื่อความกระจำแก่แนวคิดทางการศึกษา

จะเห็นว่า 2 ลักษณะแรกของปรัชญาการศึกษาที่ยกมากล่าวมุ่งเสนอผลอันเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของปรัชญาการศึกษาทั้งหลาย หมายความว่าปรัชญาการศึกษาแทบทุกสาขามุ่งแสดงเจตจำนงทางการศึกษามากกว่าจะเน้นวิธีการเพื่อให้เข้าถึง แต่มีนักปรัชญาการศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีพื้นเพไม่เหมือนกับนักปรัชญากลุ่มอื่นคือเป็นทั้งนักการศึกษาและนักและนักปรัชญาเป็นมงคลที่มองเห็นกระบวนการการศึกษาตั้งแต่ต้นจนจบเป็นนักปฏิบัติทางการศึกษามาก่อนเมื่อมาจากการระดับปรัชญาหรือแสดงตนเป็นนักปรัชญาการศึกษา บุคคลกลุ่มนี้จึงอดไม่ได้ที่จะแสดงแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุอุดมการณ์อันนั้นไว้ด้วยโดยเฉพาะชี้ให้เห็นว่าปัญหาในการจัดการศึกษานั้นมิใช่จะมาจากปัจจัยภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว บางทีกิจกรรมการศึกษานั้นเองก็เป็นไปได้ทั้งแนวแก้และตัวปัญหาเสียเอง

ครุมานะนิยมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมทั้งในระดับการเสนอความคิดเห็นและการลงมือปฏิบัติ แปลว่าครุมานะไม่เคยเอ่ยปากบอกนักเรียนเลยว่าเขาเปิดอิสระให้อย่างเต็มที่ ส่วนครุมนูญนิยมยืนหน้าชั้นบรรยายให้นักเรียนรู้ว่า เขามีอิสระเสรีภาพอย่างไรบ้างแต่ไม่เคยจัดกิจกรรมสนองหลักการดังกล่าว พฤติกรรมของคนทั้งสองที่ยกมาประกอบเป็นการชี้ให้เห็นว่าพระเจ้าโดยทั่วไปนั้นง่ายแก่การสร้างหรือทำให้คนเดินทางผิดเหมือนกับการพรรณนาความงามของกรุงเทพฯ ไว้เพื่อยั่วชวนความสนใจของผู้อ่าน แต่ไม่ได้บอกว่า ถ้าประสงค์จะให้ชมความงามของกรุงเทพมหานคร จะชมได้อย่างไร แต่ปรัชญาเมธีกลุ่มที่กล่าวถึงไว้ในข้อนี้ พยายามจะชี้บอกส่วนที่เป็น “มรรค” (means) และ “ผล” (end) ของปรัชญาการศึกษา ตัวอย่างปรัชญาเมธีกลุ่มนี้ก็คือสำนักคิดอู๋ ที่เป็นเจ้าตำรับปรัชญาการศึกษาสาขาพิพัฒนาการ

4) การจัดการศึกษาที่ยึดแนวการศึกษาเป็นแกน

นักปรัชญาการศึกษาในกลุ่มนี้ คือผู้ถือคติว่า “ไม่เห็นน้ำตักกระบอก ไม่เห็นกระบอกโก่งหน้าไม้” เป็นนักปรัชญาที่ไม่ปักใจว่า ปรัชญาการศึกษาเพียงสาขาใดสาขาหนึ่งเท่านั้นเป็นเลิศ แต่จะกำหนดปรัชญาการศึกษาหรือระหว่างกระบวนการจัดการศึกษาของชาติตามสภาพเป็นจริงและสอดคล้องกับความต้องการทางการเมืองเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

ครูกับปรัชญาการศึกษา

ครูกับปรัชญาการศึกษาที่กล่าวถึงในที่นี้ หมายถึงปรัชญาการศึกษาที่มีครูเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับบทบาทในการสอนเนื้อหาโดยตรง หรือเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางการศึกษา เรียกแนวคิดแบบนี้ว่า “ศูนย์กลางการศึกษา” กล่าวได้ว่า คำที่มักถูกพูดถึงอยู่เสมอในการศึกษาคือ “ศูนย์กลาง” หมายความว่าในการศึกษานั้น มีอะไรเป็นศูนย์กลาง ศูนย์กลางมีความหมายอยู่ 2 ลักษณะคือ 1) เป้าหมายในการจัดการศึกษา ที่เป็นเป้าหมายหลัก ที่จะพัฒนาให้เกิดความเจริญอย่างถึงที่สุด

เช่นถ้ามีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางก็หมายความว่าผู้เรียนคือเป้าหมายหลักที่จะต้องพัฒนาให้เจริญรุ่งเรือง 2) กระบวนการในการให้การศึกษา คือมองว่า ถ้ามีอะไรเป็นศูนย์กลางแล้ว สิ่งนั้นแหละจะสะท้อนให้เห็นกระบวนการ รูปแบบการจัดการศึกษา เราสามารถมองเห็นการจัดการศึกษา ผ่านแนวคิดเรื่องศูนย์กลาง ซึ่งแสดงหรือสื่อความหมายให้เห็นว่า มีความสำคัญหรืออะไรคือเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษา

ดูเหมือนจะเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า เป้าหมายของการจัดการศึกษา ก็คือเพื่อพัฒนามนุษย์ มนุษย์ถือว่าเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา หากจะกล่าวถึงความเป็นมาของแนวคิดเรื่องศูนย์กลางแล้ว สามารถพิจารณาจากมิติของแนวคิด ดังนี้

(1) มิติแนวคิดเรื่องมนุษยนิยม (Humanism)

มนุษยนิยม (Humanism) โดยภาพรวมกว้าง ๆ หมายถึงที่ถือมนุษย์และคุณค่าความเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้น เป็นแนวคิดทางปรัชญาที่ยอมรับคุณค่าหรือความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์และถือมนุษย์เป็นเกณฑ์วัดสรรพสิ่ง (พระมหากษัตริย์เรื่อง ปถุนาวชิโร, 2544 : 9)

ราชบัณฑิตยสถานนิยามความหมายของมนุษยนิยมไว้ 2 ความหมาย ดังนี้

(1) ทรรศนะที่ถือว่า มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในธรรมชาติ มีศักดิ์ศรี มีค่า และมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองโดยอาศัยเหตุผล และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ไม่ต้องอาศัยอำนาจเหนือธรรมชาติอย่างใด

(2) มนุษยนิยมตามทรรศนะของกลุ่มศาสนาบางกลุ่มถือว่า มนุษย์จะพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ได้ก็แต่โดยอาศัยคำสอนทางศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2536 : 49)

จาก 2 ทรรศนะที่กล่าวมามีข้อสังเกตดังนี้ กลุ่มที่ 1 มองว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว ไม่เกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติแต่อย่างใด มนุษย์เป็นผู้มีความสามารถ วิธีการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเท่านั้น กลุ่มที่ 2 กลับมองว่ามนุษย์จะพัฒนาตนเองจนถึงความดีสูงสุดได้ ก็โดยอาศัยคำสอนทางศาสนาเป็นแกนหลักสำคัญ

กล่าวโดยสรุป มนุษยนิยม มีความหมายต่าง ๆ ดังนี้

1) ทรรศนะที่ยกคุณค่าและความสำคัญสูงสุดให้แก่ความเป็นมนุษย์ มุ่งแสวงหาแนวทางที่ดีที่สุดเพื่อมนุษย์ในโลกมนุษย์

2) ถือมนุษย์เป็นศูนย์กลางและเป็นมาตรฐานของทุกสิ่ง

3) ถือว่ามนุษย์มีเจตจำนงอิสระ พลังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความพยายาม ศักยภาพศักดิ์ศรี โดยธรรมชาติ

4) มนุษย์อยู่ในวิสัยรับผิดชอบต่อชะตากรรมของตนเองได้ โลกย่อมเป็นไปตามความคิดของมนุษย์ความเป็นมาของแนวคิดเรื่องมนุษยนิยม ได้เกิดขึ้นพร้อมกับประวัตินักปรัชญานั้นเอง โดยจะเห็นได้จากนักปรัชญากรีกโบราณที่หันมาสนใจเกี่ยวกับชีวิตคือกลุ่มโซพิสต์และโสกราตีส (พระมหากษัตริย์เรื่อง ปถุนาวชิโร, 2544 : 11)

กล่าวได้ว่า ผู้นำทางแนวความคิดทางการศึกษาของกรีกและเอเธนส์ในยุคทองมีดังนี้คือกลุ่ม

โซฟิสต์ (Sophists) ในระยะครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 5 ได้มีกลุ่มครูได้ทำการสอนท่องเที่ยวไปตามที่ต่าง ๆ เรียกว่า โซฟิสต์ หรือกลุ่มผู้รู้ ครูพวกนี้มาจากอาณานิคมของ เอเธนส์ พวกเขามีแนวความคิดของนักมนุษยนิยม (Humanists) ว่าการศึกษาที่ดีและถูกต้องจะต้องเน้นที่พัฒนาการของเอกัตบุคคล (Individual) เพื่อความเจริญส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ กลุ่มโซฟิสต์ประกอบไปด้วย

ก. โพรทาโกรัส (Protagoras : ก่อน ค.ศ. 481 - 411)

โพรทาโกรัสเป็นครูโซฟิสต์คนหนึ่งซึ่งมีชื่อเสียงมาก และเป็นนักปรัชญาผู้เป็นเจ้าของประโยคที่ว่า “Man is the measure of all things” ได้ให้ทรรศนะที่เกี่ยวกับการศึกษาไว้ว่า “บุคคลแต่ละคนคือมาตรวัดทุกสิ่งทุกอย่าง อะไรเป็นอะไรล้วนขึ้นอยู่กับความเชื่อของบุคคล ความรู้ทั้งหลายมาจากประสาททั้งห้าของแต่ละบุคคลไม่มีหลักการอันเป็นสัจธรรมใด ๆ ที่ใช้ได้กับทุกคน บุคคลแต่ละคนต้องตัดสินใจด้วยตนเองว่า เราควรมีทัศนคติหรือวางตัวอย่างไรต่อเพื่อน ๆ เขา หรือที่จะวางตัวต่อรัฐหรือต่อสังคมทั่วไป” กลุ่มโซฟิสต์ (ผู้รู้นักปราชญ์) ต้องการสอนศิษย์ของตนให้มีความสามารถเพียงพอที่จะรับความสำเร็จในชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเมืองและกิจการต่าง ๆ ของรัฐ อย่างไรก็ตามกลุ่มโซฟิสต์ก็ยังถูกคนรุ่นเก่าของเอเธนส์ที่ไม่พอใจปรัชญาการสอนของพวกเขาต่อต้าน เพราะเกรงว่ากลุ่มคนนี้จะนำเอาเอเธนส์ไปสู่หายนะ พวกที่ไม่เห็นด้วยได้เรียกร้องให้ชาวเอเธนส์ให้ความสนใจที่จะเป็นอย่างไร ชาวสปาร์ตาที่เขารู้สึกตัวเพื่อชาติ แต่ดูเหมือนการศึกษาของเอเธนส์ในยุคปลายได้รับเอาแนวความคิดของกลุ่มโซฟิสต์นี้ไว้แล้วอย่างสมบูรณ์เต็มที

ข. ไสกราติส (Socrates : ก่อนค.ศ. 469 - 399)

โสกราติสได้รับการยกย่องว่าเป็นบรมครูผู้สั่งสอนสานุศิษย์ให้บรรลุถึงคุณธรรม (Virtue) ด้วยปัญญาที่เกิดจากการศึกษา ท่านไม่ได้สอนเป็นหลักแหล่งในโรงเรียนหรือในวิทยาลัยที่เป็นสถาบันสำหรับผู้ที่สนใจใฝ่หาความรู้จะเข้าไปแวดล้อมซักถามปัญหาต่าง ๆ ได้ เพราะท่านมีความเชื่อว่าการเรียนรู้จะได้รับจากประสบการณ์ตรง ซึ่งอาศัยการพบปะผู้คนและสังเกตเอาเองน่าจะเป็นวิธีเรียนที่ดีที่สุด ดีกว่าการอ่านจากตำราเพียงอย่างเดียว วิธีการสอนของโสกราติสจึงเป็นวิธีที่แปลกกว่าครูทั่วไป และเป็นแม่บทที่ครูใช้กันต่อมา ท่านจะซักชวนให้สานุศิษย์ขบคิดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตและคุณธรรมด้วยการตั้งเป็นคำถาม เป็นต้นว่า ความดีคืออะไร ความยุติธรรมคืออะไร ความเมตตา กรุณา คืออะไร ต่อจากนั้นก็ให้สานุศิษย์ตอบคำถามโดยลำดับคำตอบอย่างมีเหตุผลทีละขั้น ๆ จนในที่สุดได้คำตอบที่ถูกต้องจากคำถาม คำตอบที่จะทำให้แต่ละคนเข้าใจได้ด้วยตนเองว่าความคิดของตนนั้นดีหรือไม่ดี มีเหตุผลแค่ไหน อันเป็นวิธีการฝึกฝนสติปัญญาและเกิดความรู้ในเวลาเดียวกัน และเป็นหนทางให้มนุษย์รู้จักตัวเองเป็นอย่างดี วิธีการนี้มีชื่อว่า “Dialectic Method” และถือได้ว่าโสกราติสได้ให้หลักการสำคัญอย่างหนึ่งแก่การศึกษา คือ การฝึกฝนความรู้อันเกิดจากการใช้เหตุผล (Intellectual Discipline) ข้อถกเถียงต่าง ๆ ที่โสกราติสแสดงแก่สานุศิษย์ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดย

สาธุศิษย์ผู้หนึ่งคือ เพลโต ข้อบันทึกดังกล่าวเรียกว่า “บทสนทนา”(Dialogues) ซึ่งถือเป็นงานปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเล่มหนึ่งของโลก อันมีอิทธิพลอย่างมากต่อนักคิดและนักปราชญ์ของยุโรปสมัยต่อมา นักปรัชญาเมธีกรีกมีหลายคนและแต่ละคนก็มีความคิดเห็นแตกต่างกันไปในเรื่องต่าง ๆ แต่มีอยู่สิ่งหนึ่งที่มีความคิดเห็นตรงกับโสกราตีส สิ่งนั้นคือ การยึดถือสายกลาง (The Golden Means) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535 : 297-298)

(2) มิติด้านประวัติการศึกษาในตะวันตก

นอกจากเราจะพิจารณาความเป็นมาเรื่องศูนย์กลางทางการศึกษา โดยพิจารณาจากมิติด้านแนวคิดเรื่องมนุษยนิยมแล้ว เรายังสามารถพิจารณาได้จากมิติด้านประวัติการศึกษาในตะวันตก ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

(1) การศึกษาตะวันตกสมัยโบราณ เน้นพัฒนาบุคคลให้เป็นคนของสังคม เช่น ให้เป็นนักรบที่เก่งกล้า เป็นนักวิชาการนักสอนศาสนาที่มีความสามารถ

(2) การศึกษาในสมัยกลาง มนุษย์ถือว่าเป็นสมบัติของพระเจ้า หน้าที่หลักของการให้การศึกษา คือเน้นการฝึกหัดวินัยทางจิต และความประพฤติเพื่อชีวิตที่ดีในโลกหน้า เน้นพัฒนาบุคคลให้มีความรู้และวิชาชีพเพื่อการเป็นอยู่ในสังคม

(3) สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาและปฏิรูปศาสนา เกิดแนวความคิดมนุษยนิยม เพื่อให้มนุษย์มีเสรีภาพในการศึกษาอย่างเต็มที่ เน้นความมีเหตุผล ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงมีจุดเน้นเพื่อพัฒนามนุษย์ ให้เป็นคนมีเหตุผลให้สอดคล้องกับยุควิทยาศาสตร์

จึงพอสรุปได้ว่า มนุษย์ถือว่าเป็นศูนย์กลางในการศึกษา จากประวัติการศึกษาตะวันตกจะเห็นว่าทุกสมัยจะจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนามนุษย์ ไม่ว่าจะในด้านความรู้ ความสามารถ และความสุข เพราะมีความเชื่อพื้นฐานว่า ถ้ามนุษย์มีการศึกษา สังคมก็จะเกิดสันติสุข มนุษย์เป็นหน่วยสำคัญในการพัฒนาสังคม เมื่อมนุษย์เป็นเป้าหมายหรือศูนย์กลางการพัฒนาแล้ว ปัญหาที่ตามมาก็คือเราจะมียุทธศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์อย่างไร กล่าวคือ การที่มนุษย์จะเป็นผู้พัฒนาได้นั้น ขึ้นอยู่เหตุปัจจัยอะไรระหว่างตัวของมนุษย์เอง หรือสิ่งแวดล้อมภายนอก ปรัชญาการศึกษาที่มีแนวคิดที่ถือว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายในการพัฒนา โดยใช้แนวคิดทางการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ เมื่อมนุษย์เป็นเป้าหมายหลักแล้ว ทำอย่างไรจึงจะพัฒนามนุษย์ให้เจริญอย่างเต็มที่ หน้าที่ในการพัฒนามนุษย์ให้ไปถึงเป้าหมายนั้น เป็นบทบาทของคนนอก หรือเป็นบทบาทของมนุษย์เอง ปรัชญาการศึกษาจะพูดถึงเรื่องเหล่านี้ไว้ ซึ่งจะได้กล่าวเป็นลำดับไป

ครูกับปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม

ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) มีรากฐานมาจากปรัชญา ลัทธิจิตนิยม (Idealism) และลัทธิสัจนิยม (Realism) คำว่า Essentialism มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน ว่า “Essentia” ซึ่งหมายถึง

ถึง สารหรือแก่นสารที่จำเป็นหรือสารัตถะ (essence) สารัตถนิยม เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่าการศึกษาคือ การอนุรักษ์ ถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ในความหมายของ “สารัตถะ” มาจากคำว่า สาระ (แก่นสาร, เนื้อแท้, ส่วนสำคัญ) สนธิกับ อัตถอรธ (เนื้อความ) ในความหมายของ “สารัตถศึกษา” หมายถึง การศึกษาเนื้อหาวิชา แก่นสารพื้นฐานส่วนสำคัญนั้น ๆ (สารัตถนิยม <<http://gotoknow.org/blog/jananey/206507>)

ปรัชญาสาขานี้ ได้ชื่อว่า “หนทางแห่งการอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม (Conservative Road to Culture) เรียกกันว่า กลุ่มอนุรักษ์นิยม (Conservative View) เพราะเป็นกลุ่มที่เน้นเนื้อหา เน้นทางมรดกทางวัฒนธรรมมากกว่ากิจกรรมและความรู้ใหม่

จุดมุ่งหมายหลัก

การศึกษาตามปรัชญาสาขานี้มีจุดมุ่งหมายหลักคือ การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมและค่านิยมไว้ เพราะแบบแผนและวัฒนธรรมเหล่านั้นเป็นของซึ่งได้ผ่านการพิจารณาถ่วงทวนมาแล้วเป็นของที่เหมาะสม เราจึงควรเรียนรู้ เข้าใจจดจำและรักษาเอาไว้ เมื่อถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมเช่นนี้แล้ววัตถุประสงค์ที่ติดตามมาก็คือ การสืบทอดวัฒนธรรมเอาไว้ให้กับคนรุ่นหลังอีกต่อหนึ่ง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นก็จะเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้คงของเดิมเอาไว้เป็นหลักสำคัญ เราอาจสรุปจุดมุ่งหมายเป็นข้อ ๆ ได้ คือ (1) ให้การศึกษาในสิ่งที่ป็นเนื้อหาสาระอัน (Essence subject- matter) ได้มาจากมรดกทางวัฒนธรรม (2) ให้การศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในเรื่องของความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของสังคมในอดีต (3) อารังรักษาสิ่งต่าง ๆ ในอดีตเอาไว้ นอกจากนี้ปรัชญาสารัตถนิยมยังมุ่งการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย ทำงานหนัก ใช้สติปัญญาให้มาก และรักษาอุดมคติอันดีงามของสังคม

หลักสูตร

หลักสูตรตามแนวของปรัชญาสาขานี้ ก็สืบเนื่องจากจุดมุ่งหมายคือ จะเป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหา (Subject- matter Oriented) เป็นหลักสำคัญ เนื้อหาหลัก ๆ ก็คือ เนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน (Basic Knowledge) เช่น ภาษา ประวัติศาสตร์ คำนวณ เป็นต้น ซึ่งจะต้องจัดให้ทุกคนเรียน นอกจากนั้นหลักสูตรก็ต้องเน้นเนื้อหาที่ควรเป็นพิเศษอีกด้วยคือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมที่ควรรักษาไว้ในขณะเดียวกันกับความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตรของปรัชญากลุ่มนี้

การคัดเลือกและสรรหาเนื้อหาในหลักสูตร รวมถึงการร่างหลักสูตรทั้งหมดนั้น ถือเป็นหน้าที่ของครูหรือผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด เพราะครูหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ซึ่งได้ผ่านการศึกษอบรมมาเพื่อการคัดเลือกและถ่ายทอดเฉพาะอยู่แล้ว แบบแผนของหลักสูตรจึงมักเป็นแบบเดียวกันทั่วประเทศ เพราะเป็นสิ่งซึ่งควรอารังรักษาและให้ได้มาตรฐานอันเดียวกัน

ครู

ครูในปรัชญาสาขาสารัตถนิยมนี้ ครู เป็นบุคคลสำคัญอย่างมาก เพราะครูเป็นผู้กำหนด ตัดสิน และดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาทั้งหมด ครูจะเป็นผู้คัดเลือกสิ่งใดสำคัญ Essence ไม่สำคัญ ครูจะคอยตัดสินว่าสิ่งที่นักเรียน เรียนและรู้นั้นถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ บทบาทของครูคือเป็นผู้รู้เนื้อหาที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุดในห้องเรียน เป็นผู้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กเรียนดีที่สุด เป็นผู้ตัดสินว่านักเรียนเรียนรู้ไปมากน้อยแค่ไหน เป็นผู้กำหนดมาตรฐานว่า การเรียนรู้จะเรียนได้มากน้อยแค่ไหนเพียงไร เป็นผู้นำของห้องเรียนและถือว่าเป็นผู้นำที่ฉลาดรอบรู้ เป็นแบบแผนและแม่พิมพ์ของการศึกษา ตามปรัชญานี้ครูจึงมีบทบาทและความสำคัญอย่างมาก ถ้าได้ครูดีการศึกษาจะดำเนินไปด้วยดี การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจึงเริ่มที่ครูก่อน

ผู้เรียน

ส่วนผู้เรียนตามปรัชญาการศึกษาสาขา นี้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญเช่นกัน เพราะผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ เป็นผู้สืบทอดค่านิยมไว้และสืบทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป ดังนั้น ผู้เรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญโดยเหตุนี้ สถาบันการศึกษาจึงควรให้ความสนใจแก่เด็กเป็นพิเศษ แต่ความสนใจและการให้การศึกษา นั้นควรจะเป็นไปตามแนวทางที่ผู้ใหญ่ สังคม หรือครู ได้กำหนดไว้ นักเรียนจึงเป็นผู้รับฟังและทำความเข้าใจกับเนื้อหาต่าง ๆ ที่ครูได้กำหนดไว้ให้เพื่อจะได้เข้าใจจดจำ และนำไปถ่ายทอดต่อไปได้

สรุป

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ครูกับปรัชญาการศึกษาแบบสารัตถนิยม มีความสัมพันธ์กันในฐานะที่ครูเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ให้กับผู้เรียน ความรู้ที่ครูถ่ายทอดให้กับผู้เรียน เป็นความรู้ที่ผ่านการกลั่นกรอง คัดเลือกมาแล้วเป็นอย่างดี นำมาเป็นหลักสูตรให้ได้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นสาระแก่นสาร เป็นมรดกทางสังคม ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เหล่านี้ กล่าวโดยนัยนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ครูเป็นผู้มีบทบาท เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ สืบทอด รักษาสิ่งที่เป็นเหมือนมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมเอาไว้ ในโลกปัจจุบันที่เป็นโลกยุคข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มีความสะดวก รวดเร็ว ในการเข้าถึง กระนั้นก็ตาม สิ่งที่เป็นแก่นสารเป็นมรดกที่ดั่งงามของสังคม ควรจะได้มีการสืบทอด รักษาให้คงอยู่ โดยบุคลากรทางการศึกษาที่เรียกว่า “ครู” อยู่นั่นเอง ต่อให้โลกเจริญก้าวหน้าไปเพียงใดก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ ไวรวัจนกุล. (2531). *ความเป็นครู*. กรุงเทพมหานคร : สำนักศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- พระมหาบุญเรือง ปญญาชีโร (เจนทร). (2544). *มนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อ*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน. (2523). *ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาของไทย*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.(2535). *เอกสารชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 8, นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2536). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2539). *การศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สมบูรณ์ พรรณาภพ.(2524). *ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ส. ศิวรักษ์. (2545). *ปรัชญาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สรรพสาสน์.
- อบรม สีนภิบาล และ ชาญชัย ศรีไสยเพชร. (2522). *พื้นฐานการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สารัตถนิยม <<http://gotoknow.org/blog/jananey/206507>